THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
THE HEBREW JOURNAL
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario

פארמיידט א סטרייק!

שטעהען מיר יעצט אויפ'ן שוועל פון א קלאוקמאכער סטרייק ביי אונז אין שטאדט.

און דאס דארף פארמידען ווערען.

און דאס קען פארמידען ווערען, אויב ביי ביידע צדדים וועלען זיך נאר געפינען מענשען, וועלכע זענען גרייט צו נעמען אויף זיך די אינציאטיווע צו פארענדיגען פריעדליך דעם סכסוך.

און עס איז אין די אינטערעסען פון ביידע זייטען, אז עס זאל ניט קומען צו קיין סטרייק.

דער צושטאנד פון די קלאוקמאכער איז א שרעקליכער. די מענשען מאכען פשוט קיין לעבען ניט. און דער סטרייק איז זייער לעצטער מיטעל, אויסצוקעמפען פאר זיך באדינגונגען, וועלכע זאלען מעגליך מאכען, אז דורך שווערער ארבייט זאל מען כאטש פארדינען אויף גענוג ברויט צו דער זאט, פאר זיך, און פאר ווייב און קינדער.

אבער א סטרייק וועט מיינען וואכען פון קאמף, פיעלע וואכען פון הונגער און ליידען און נויט. דורך וועלכען די ארבייטער וועלען פיעל פארלירען. אויב מען קען אלזא דערשלאגען זיך א בעסער לעבען דורך פריעדליכע מיטלען, דארף מען עס טאן.

און א סטרייק וועט אויך מיינען פיעלעס פאר די קלאוק-פאבריקאנטען.

א סטרייק נעמט צוקריפלען די אינדוסטריע. די "ארדערס" וועלען אוועקגיין אין אנדערע שטעדט, מיט מאשינען אליין, אן אפערייטארס אדער פרעסערס, וועט מען קיין קלאוקס ניט קענען נייען. און די מאנופעקטשורערס האבען לעצטענס ניט געהאט אזעלכע גוטע און גלענצענדע סעזאנען, זיי זאלען קענען דערפאדערען א סטרייק אינ'ם ברען פונ'ם סעזאן.

אויב די ארבייטער וועלען פארלירען "וויידזשעס", וועלען די מאנופעקטשורער פארלירען "קאפיטאל", וואס קען פאר זיי מיינען א גרעסערער פארלוסט ווי פאר די ארבייטער זייערע "וויידזשעס".

אין ביידענס אינטערעסען איז דארום עס זאל ניט קומען צו קיין סטרייק, נאר אז אין דער אינדוסטריע זאל הערשען פריעדען.

עס איז פראפיטאבעל פאר ביידען, אז דער סכסוך זאל אויסגעגליכען ווערען אן א סטרייק.

וואס זשע איז דער וועג צו טאן, וועט מען אונז פרעגען. וואס דארף געטאן ווערען צו פארמיידען א סטרייק?

דער וועג איז אן איינפאכער.

אין ביידע לאגערען דארפען זיך געפינען גענוג מענשען, וואס זאלען עס איינזעהן. און זיי, די דאזיגע מענשען, דארפען נעמען אויף זיך די אויפגאבע דעם סטרייק צו פארמיידען.

עס מוז גערופען ווערען אן אומפארטייאישע קאנפערענץ פון ביידע צדדים, ביי וועלכער עס זאלען געזוכט ווערען מיטלען פאר א פריידליכען אויסגלייך.

זאל די קאנפערענץ גערופען ווערען פון דער יוניאן, פון די מאנופעקטשורערס, אדער פון אן אנדער צד, א דריטען צד. זאל אבער דער פארזוך געמאכט ווערען, און אז מען וועט זיך צוזאמענקומען, וועט מען זיך לייכט קענען צוזאמענרעדען, און אויסגעפינען א קאמפראמיס, וואס זאל זיין אנגענעמבאר פאר ביידע.

פארמיידען דעם סטרייק — דאס דארף ווערען די אויפגאבע פון ביידע צדדים.

און מיר ווילען האפען, אז אונזער רוף וועט געפינען דעם נויטיגען אפקלאנג.

פארמיידט א סטרייק, און איר וועט אויך פארמיידען הונגער און ליידען צווישען די ארבייטער, און א צוקריפעלטע אינדוסטריע און באנקראטען צווישען די מאנופעקטשורער.

פארמיידט א סטרייק!

זאל עס זיין א גוטער אנהויב

די תלמוד תורות אין טאראנטא זענען אזוי אלט, ווי עס איז אלט די טאראנטאר אידישע קהלה, דאך קען מען אנצייגען אויף זייער ווייניג דערפאלג. וואס די דאזיגע דערציאונגס-אינסטיטוציעס זאלען האבען דערגרייכט, אפילו אויפ'ן געביעט פון רעליגיעזער דערציאונג, וואס איז דער הויפט-צוועק פון די תלמוד תורות.

די בראנזוויק עוועניו תלמוד תורה, ווייזט אויס, וויל זיך יעצט פארנעמען אויף נייע וועגען, און וויל זיך ניט צופרידענשטעלען נאר מיט "משמת" דערציאונג אליין, נאר טאקע מיט געבען די קינדער א ברייטערע אידישע בילדונג, פארמעסטענדיג זיך אויש צו העכערער אידישער בילדונג.

באגריסען מיר זיי צו זייער היינטיגער ערשטער גראדואירונג, און ווינשען זיי, אז דער אנהויב, די היינטיגע גראדואירונג, זאל זיין אן אנהויב פאר נייע גרעסערע שטרעבונגען, אויסצובילדען געזונטע אידען מיט אל-זייטיגען אידישען וויסען, און וועלכען עס זאל ווירקליך אריינגיין דאס גאנ-צע פאזיטיווע פון אונזער לעבען, ווען פאר די קינדער זאל ווירקליך געעפענט און איבערגעגעבען ווערען דער גאנצער גייסטיגער אידישער אוצר.

זאל די היינטיגע גראדואירונג זיין א גוטער אנהויב.

ווידער אמאל רוסישע פראפאגאנדע

אויב עס זאל זיין אמת דער באריכט, אז אין לאנדאן האט אנגעהויבען דערשיינען א טעגליכע ציטונג, וועלכע ווערט ארויסגעגעבען פון דעם קאמוניסטישען אינטערנאציאנאל, און אויב עס זאל אויך זיין אמת, אז אין דעם ערשטען נומער פון דער דאזיגער ציטונג ווערען די ענגלישע ארבייטער אויפגעפאדערט צו אומווארפען די איצטיגע ארבייטער רעגירונג אין ענגלאנד, און איינפירען, אויף איר ארט א סאוויעטען רעגירונג. אויב דאס זאל זיין אמת, דאן וועלען די באנייטע רוסיש-ענגלישע באציאונגען ניט האבען קיין לאנגען קיום. א חוץ דעם באווייזט עס, אז די רוסישע פאליטיק וועלכע האט זיך שטענדיג אויסגעצייכענט מיט ניט אויסגעהאלטענקייט פון פארשפרעכענס, האט איצטיגס מאל, געבראכען אירע פריערדיגע אלע רעקארדס פון ניט אויסגעהאלטענקייט.

ווארים ווי לאנג צוריק האט דען רוסלאנד זיך פארפליכטעט, דורך איר אמבאסאדאר אין ענגלאנד, אז זי וועט קיין שום קאמוניסטישע פראפאגאנדע ניט אנפירען, ניט בלויז אין ענגלאנד, נאר אין דער גאנצער בריטישער אימפעריע? עס זענען דאך קיים פארביגעגאנגען עטליכע וואכען זינט דאן, און דאך ווי שנעל זי האט דעם דאזיגען פייערליכען פארשפרעכען אירען געבראכען.

דער אמת איז, אז טראץ דעם וואס רוסלאנד, האט שוין א רעקארד פון ניט דערפילען אירע פאליטישע פארשפרעכענס, איבערהויפט ווען עס האנדעלט זיך וועגען פראפאגאנדע, פונדעסטוועגען לאזט זיך עס צווייפלען אין דער אויסגעהאלטענקייט פון דעם לעצטען באריכט וועגען דער נייער קאמוניסטישער טעגליכער ציטונג אין לאנדאן, און וועגען דער אגיטאציע וואס זי האט אנגעהויבען געגען דער איצטיגער רעגירונג אין ענגלאנד.

עס לאזט זיך ניט גלויבען דערפאר, ווייל דאס וואלט די גאנצע רוסישע פאליטיק געמאכט צו קליין-געלט, אדער ווי א קינדער-שפיעל. עס לאזט זיך ניט גלויבען, אז אין אזא קורצען משך, זאל זי מיט די אייגענע הענט וועלען צוברעכען דאס, וואס עס איז איר מיט מאטערניש און אלערליי שוועריגקייטען געלונגען צו אויפבויען. גיכער לאזט זיך עס גלויבען אז די אפאזיציאנעלע רעגירונגס-פארטייען אין ענגלאנד, האבען אפשר "אונטערגעשטעלט א פיסעל" דער רעגירונג, פונקט ווי זיי האבען עס געטאן מיט'ן "זינאוויעוו בריעף", מיט פינף יאר צוריק.

ווייל, אויב רוסלאנד זאל אפילו וועלען אנהויבען א קאמוניסטישע פראפאגאנדע אין ענגלאנד, וואלט זי עס ניט געטאן אויף דער הייסער מינוט, באלד נאך דעם אפמאך. זי וואלט אמוועניגסטענס אפגעהאלטען זיך א געוויסע צייט ביז זי אליין וועט אנהויבען פארגעסען אן אירע הבטחות.

און דעריבער האבען מיר אין אנהויב אונטערגעשטראכען די ווערטער: "אויב עס זאל זיין אמת דער באריכט". מיר האבען בכיון אונטערגעשטראכען דעם ווארט "אויב", ווייל מיר צווייפלען, אז דער באריכט זאל זיין פולשטענדיג אויסגעהאלטען. עס איז א גרויסער ספק, אז אזוי שנעל זאל רוסלאנד יעדענפאלס טאן אזעלכעס, וויסענדיג אז עס איז אין דירעקטער קעגענזאץ צו אירע אייגענע אינטערעסען.

זאל זיך אבער ארויסווייזען, אז דער באריכט איז אויסגעהאלטען, דאן וועט רוסלאנד האבען געבראכען איר אייגענעם רעקארד פון ניט אויסגעהאלטענקייט אין פארשפרעכענס.

זיי האבען איינגעשטעלט דאס לעבען צוליעב א שעפעלע

א מערקווירדיגע געשיכטע וועגען צוויי פשוט'ע דארפסלייט וואס האט אויפגערודערט ענגלאנד.

וועגען א געשעהעניש פון צוויי מענער, וואס האבען איינגעשטעלט זייערע לעבענס צו ראטעווען א שעפעלע, ווערט געבראכט אין דער זונטאג אויסגאבע פון "אינקווייערער", וואס איז זיך פארלאפען אין ענגלאנד און איז אהן צווייפעל ווערט איבערדערצעהלט צו ווערען פאר מענשען, ווי זאלען זעהן וואס זעלבסט אויפאפפערונג מיינט און וואס פראסטע צוויי'ארפ'ס מענשען זיינען בכח דורכצופיהרען.

אין דארף אין יארקשייר האבען צוויי ברידער געהאט זעהר א שווערע פראבלעם צו לייזען, א פראבלעם וואס האט געהאט צו טאן מיט לעבען און טויט פאר זיי ביידען.

פון זייערע סטאדעס האט א שעפעלע פארבלאנדזשעט און איז פארשוואונדען. אנפאנגס האבען זיי געדענקט, אז א גנב האט אויסגעשטרעקט א האנד און עס צוגענומען. נאך דריי טעג ארומזוכען, האבען זיי זיך אבער דערוואוסט, אז דאס שעפעלע איז ניט צוגעגנב'עט געווארען, נאר עס איז פארבלאנדזשעט געווארען און אז עס לעבט.

לעבען זייערע פעלדער האט זיך געפונען א טיעפער גראבען, וואס האט דורכגעשניטען צוויי בערג, און איז געווען אנגעפילט מיט פעלזענס, דאס שעפעלע, ארוימלויפענדיג איבערן פעלד, איז אנגעקומען צו דעם גראבען און ניט אומקוקענדיג זיך איז עס ארונטערגעפאלען. עס האט זיך אביסעל צושלאגען אבער איז ארויס לעבעדיג, ווייל עס איז געפאלען אויף דעם ווייכען גראז פון אונטען.

געפעהרליך טיעף איז דער גראבען געווען. ארונטערלאזען זיך איבערן בארג צום גראבען מיט א לייטער איז געווען אונמעגליך, ווייל עס איז ניט געווען ביי וואס איהם אנצושפארען. דאס איינציגע וואס איז געבליבען צו טאן, אין דעם פאל איז ארונטערצולאזען זיך מיט א שטריק, און דאס איז אויך ניט געווען אזוי גוט, ווייל ערשטענס, האט זיך דער שטריק געקענט איבעררייסען און צווייטענס, האט דער מענש, מורא האבענדיג פאר א זיכערען טויט, געקענט שטארבען אין מיטען דעם ארונטערלאזען זיך, אבער די צוויי ברידער האבען געזעהן דאס קליינע שעפעלע אויפ'ן אפגרונד. עס איז שוין געווען דריי טעג זינט דאס שעפעלע איז דארטען געלעגען, עס איז געווען פארהונגערט און אזוי אפגעשוואכט, אז עס האט שוין מעהר ניט געקענט שטעהן אויף די פיס. די ברידער האבען שטארק רחמנות געהאט אויף דער שטומער באשעפענישעל. זיי האבען ניט געקענט צוזעהען איהרע ליידען.

דערוויילע האבען זיך צונויפגעזאמעלט א סך מענשען, וועלכע זיינען געשטאנען און צוגעקוקט, אבער קיין איינער פון זיי האט ניט געקענט באשליסען צו איינשטעלען דאס לעבען. מענשען האבען זיך אפילו ניט געשעהמט צו זאגען דעם אמת, אז עס לוינט זיך ניט אזא זאך צו טאן און אז אפילו גאט אליין איז ניט צופרידען, ווען ער זעהט מענשען זיך מאכען נאריש.

די צוויי ברידער, ביידע פשוט'ע דארפסלייט, האבען אבער באשלאסען, אז עס לוינט זיך יא, און א שטריק איז באלד ארונטערגעלאזט געווארען. פריהער האט זיך ארונטערגעלאזט דער ערשטער ברודער און נאך איהם האט נאכגעפאלגט דער צווייטער.

דערביי האבען זיי מיטגענומען א דריטע שטריק, כדי אנצובינדען דאס שעפעלע און עס ארויפציהען מיט זיך.

די געשיכטע, ווי אזוי די צוויי ברידער האבען דורכגעפיהרט זייער שווערע פראבע, האט זיך שטארק פארשפרייט איבער גאנץ ענגלאנד.

ציטונגען האבען געשריבען וועגען דעם און איבערן גאנצען לאנד איז אוועק א סדרה פון דעבאטעס אין וועלכע די הויפט פראגע איז געווען, צי א מענש האט א רעכט איינצושטעלען זיין לעבען, כדי צו ראטעווען א לעבעדיג באשעפעניש.

די ברידער האבען זיך אין דער ראדיו ניט באטייליגט מיט רייד בלויז. זיי האבען געטאן און זייער טהאט האט ארויסגערופען אין ענגלאנד מעהר באוואונדערונג ווי קריטיק.

די צער בעלי-חיים געזעלשאפט, וועלכע האט אפטיילונגען אין אלע לענדער, האט דער דאזיגער געשיכטע געגעבען גענוג "פובליסיטי". דא איז געווען דער פשוט'ער צוועק צו אינספירירען מענשען צו טאן אזעלכע זאכען אלעמאל און צו באציהען זיך צו בעלי חיים מיט מעהר איינזעהעניש און רחמנות, ווי מען באציהט זיך געוועהנליך.

ריגע-דער טויער פון אידישער עמיגראציע אין מזרח אייראפא

צעהן טויזענט אידישע עמיגראנטען פון מזרח-אייראפעאישע לענדער פאהרען יעהרליך דורך ריגע אין די אימיגראציע לענדער. — ווי אזוי עס לעבט זיך די אידען אין לאטוויע.

(א געשפרעך מיט'ן אידישען דעפוטאט אין לאטווישען סיים, דר. מרדכי דובין.)

פון י. פארסקי.

ניט נאר א אידישער אקטיאר, אפילו א מדינה דארף האבען מזל, כדי צו קריגען "פובליסיטי" אין די אידישע ציטונגען. פאראן קליינע מדינה'לאך וואס כמעט יעדען טאג וועט איהר זעהן זייער נאמען אויף דער ערשטער זייט פון דער אידישער ציטונג. דאגעגען געהען אוועק חדשים, און די אידישע פרעסע וועט ניט דערמאנען מיט קיין ווארט די הויפט-שטאדט פון א גאנץ ליטווישער מלוכה.

נעהמט, צום ביישפיל, א לאנד ווי רומעניע. עס געהט דאכט זיך ניט אוועק א וואך אז איהר זאלט איהר וועגען ניט זעהן קיין גרויסע קעפ אין די אידישע ציטונגען. אט ווארפען די רומענישע קוזא-סטודענטען אידישע פאסאזשירען פון די לויפענדע באנען. אדער זיי מאכען גלאט אזוי א פאגראם אויף אידען אין די גאסען פון יאסי אדער בוקארעסט. אפילו אזא מדינה'לע ווי ליטע לאזט זיך הערען פון צייט צו צייט מיט אנטי-אידישע ראיאטען. מילא, וועגען פוילען און אונגארן איז דאך שוין ניטא וואס צו ריידען.

זענען אבער פאראן אויף גאט'ס וועלט א פאר מדינות, וואס שא-שטיל — מען הערט ניט וועגען זיי קיין ווארט. הערט מען עפעס א סך וועגען טשעכאסלאוואקיע, אדער לאטוויע? ניין. און דאס איז ניט דערפאר ווייל דארט וואוינען הס ושלום ניט קיין אידען. אדרבה, אידען וואוינען שוין דוקא דארט יא. נאר דאס שלעכטע מזל וואס די דאזיגע לענדער האבען ביי די אידישע ציטונגען קומט דערפון, וואס — עס קומען דארט ניט פאר קיין פאגראמען אויף אידען, און מען ווארפט אפילו ניט קיין אידישע סטודענטען פון די אוניווערזיטעטען. אויב אזוי פארוואס זשע זאל מען שרייבען וועגען זיי?

דאס וואס אידען לעבט זיך דארט נישקשה, דארף מען דאך דאריבער ניט שרייבען.

אט געפינט זיך אין שכנות פון סאוויעט-רוסלאנד א מדינה מיט'ן נאמען לאטוויע. איז הערט מען זעלטען וועגען איהר. אמת, עס איז ניט קיין גרויסע מלוכה. אין גאנצען פארמאגט זי א צוויי מיליאן איינוואוינער, מיט א 100 טויזענט אידען. אבער זי איז דאך על כל פנים אזוי גרויס ווי די מדינה ליטע, וועגען וועלכער מען שרייבט אזוי פיעל. איז אבער די צרה, וואס אין לאטוויע קומען קיין פאגראמען ניט פאר און מען ווארפט ניט קיין אידישע סטודענטען פון די אוניווערזיטעטען.

ווער ווייסט ווי לאנג לאטוויע וואלט געווען געבליבען א פרעמד אומבאקאנט לאנד, פאר די אמעריקאנער אידען, ווען ניט די אידישע דעפוטאטען פון לאטווישען פארלאמענט, וואס כאפען זיך פון צייט צו צייט אראפ קיין אמעריקא און גיבען דא איבער א גרוס וועגען דעם, ווי עס לעבט זיך אונזערע ברידער אין זייער מדינה.

פינף אידישע דעפוטאטען זענען פאראן אין לאטווישען סיים און דריי פון זיי האבען אין די לעצטע צוויי יאהר געמאכט קורצע באזוכען אין אמעריקא און געבראכט גרוסען פון די 100 טויזענט לאטווישע אידען.

מיט א יאהר צוריק האט דא געוויילט פראפעסאר לאזארסאן, וועלכער פארטרעט די צעירי ציון אין לאטווישען פארלאמענט. מיט א האלב יאהר צוריק איז דא געווען דער בונדישער דעפוטאט, דר. נ. מייזעל, און איצט האבען מיר דא געהאט פאר א גאסט דעם דעפוטאט דר. מרדכי דובין, וועלכער איז געקומען קיין אמעריקא צוזאמען מיט'ן ליבאווישטשער רבי'ן.

דר. דובין האט פארבראכט אין אמעריקא בלויז א קורצע צייט, און איידער ער איז צוריקגעפאהרען קיין ריגע, האבען מיר געהאט מיט איהם א געשפרעך וועגען דער לאגע פון די אידען אין לאטוויע.

אויך די לאטווישע אידען האבען — ווי עס שטעלט זיך ארויס — זייערע עקאנאמישע און פאמיליע פראבלעמען, אנטיסעמיטיזם, אין דער פארם, ווי ער הערשט אין די אנדערע קליינע מזרח-אייראפעאישע לענדער, איז אין לאטוויע ניטא. כאטש די לאטווישע אידען מאכען אויס ניט מעהר ווי 5 פראצענט פון דער אלגעמיינער 2 מיליאניגער באפעלקערונג, האבען זיי זייער קולטורעלע אויטאנאמיע.

א אידישער דעפארטמענט דירעקטאר וואס איז אנגעשטעלט ביים לאטווישען בילדונגס-מיניסטעריום פארוואלטעט מיט דעם אידישען שול-וועזען אין לאטוויע. די רעגירונג סובסידירט די אידישע שולען, לעהרער-סעמינארען, "קורסען פאר דערוואקסענע און אנדערע ערציהונגס-אנשטאלטען.

"ליידער זענען מיר אינערליך צוריסען — באדויערט דעפוטאט דר. דובין — מיר זענען צוטיילט אויף העברייאיסטען און אידישיסטען, און יעדע גרופע קעמפט פאר איהרע שולען. דערפון ליידעט נאטירליך דער כלל. אבער טראץ אלעמען קענען מיר זיך ניט באקלאגען. די רעגירונג גיט אונז, וואס עס קומט אויף אונזער טייל... מיר קריגען אפילו פון דער רעגירונג 6 טויזענט דאלאר א יאהר אלס סובסידיע פאר דעם אידישען טעאטער אין ריגע".

"ווי זעהט אויס די עקאנאמישע לאגע פון די אידען אין לאטוויע?"

"אמאל, פאר דער מלחמה, האבען זיך די לאטווישע אידען פארנומען מיט עקספארט פון לעבענס-מיטעל קיין רוסלאנד, — ערקלערט דר. דובין, — אבער איצט איז רוסלאנד געשלאסען פאר לאטוויע. די גרעניצען זענען פארמאכט, און די אידען קאנען ניט מעהר פיהרען קיין האנדעל מיט דער גרויסער שכנישער מדינה.

"די האלץ אינדוסטריע איז איצט געבליבען די הויפט פרנסה פון א אידען אין לאטוויע. אונזער מדינה האט א סך וועלדער, וואס האבען פריער באלאנגט צו די רייכע פויערים. אבער נאך דער מלחמה האט די רעגירונג אוועקגענומען פון די פריצים די וועלדער און האט זיי נאציאנאליזירט פאר דער מלוכה. עס האט זיך דאריבער אנטוויקעלט אין לאטוויע א גרויסע האלץ אינדוסטריע. א סך האלץ ווערט פארקויפט קיין אויסלאנד. די אידען שפילען דערביי א וויכטיגע ראלע. זיי קויפען האלץ פון די רעגירונגס וועלדער און פארקויפען עס קיין אויסלאנד.

"אבער א גרויסע צאל אידען אין לאטוויע זענען קליינע קרעמער. זיי ציהען פרנסה דורך פארקויפען פראדוקטען צו די לאטווישע פויערים, וואס מאכען אויס א העלפט פון דער גאנצער באפעלקערונג אין לאטוויע".

א וויכטיגע ראלע שפילט לאטוויע אויפ'ן געביעט פון אידישער עמיגראציע אין מזרח אייראפא. לאטוויע, אדער בעסער געזאגט, — ריגע שטעלט מיט זיך פאר אן עמיגראציע-טויער פאר די מזרח אייראפעאישע אידען.

"צעהן טויזענט אידען פאהרען יעדעס יאהר ארוים פון ריגע אין פארשיעדענע אימיגראציע לענדער — דערצעהלט דר. דובין — אבער די דאזיגע עמיגראנטען זענען ניט קיין לאטווישע אידען, דאס זענען בלויז דורכפאהרער. די עמיגראנטען פון די שכנ'ישע לענדער, ווי רוסלאנד ליטע, וואס פאהרען קיין אמעריקא, ארגענטינע אדער אנדערשוואו, מוזען צוערשט קומען קיין ריגע, וואו עס געפינען זיך די קאנסולען פון די אימיגראציע לענדער, וועלכע אונטערזוכען און גיבען די וויזעס צו די אימיגראנטען.

"און אט דאס — זאגט מר. דובין — איז א גרויס פראבלעם פאר די אידישע טויער אין ריגע. דאס דאזיגע עמיגראציע פראבלעם פארשאפט אונז פיעל זארג און א סך ארבייט. ווארים ניט אזוי לייכט און גלאט איז דער וואנדער-וועג פון דעם אידישען עמיגראנט ביז ער קומט אן אין דעם לאנד פון זיינע חלומות.

"שטעלט אייך פאר אזא פאל: דער אמעריקאנער קאנסול אין ריגע קריגט פון וואשינגטאן א מיטטיילונג, אז ער זאל געבען א וויזע צו א געוויסען עמיגראנט, וואס וואוינט ערגעץ אין א ווייטער רוסישער שטאדט. דער קאנסול שרייבט אוועק צו דעם עמיגראנט א בריעף און טיילט איהם מיט, אז ער האט פאר איהם א וויזע צו פאהרען קיין אמעריקא. דער איד פון שטעדטעל דערהערט, אז ער האט א וויזע צו פאהרען צו זיינע קרובים אין דעם גליקליכען לאנד. פארקויפט אלעס האק-און-פאק פאר א פאר רובעל און לאזט זיך קיין ריגע צום קאנסול...

"אבער אנקומענדיג קיין ריגע פאנגען זיך פאר איהם אן די אמת'ע ליידען. דעם קאנסול געפעלען ניט דעם אידען'ס אויגען. ער הייסט איהם געהן צו א דאקטאר און ער זאל זיך קורירען א 3 חדשים צייט. נאך די דריי חדשים הייסט ער דעם עמיגראנט נאך 3 חדשים זיך צו היילען די אויגען, און צום סוף זאגט ער זיך איינצוזאגען אפ איהם צו געבען א וויזע קיין אמעריקא.

"איהר קענט פארשטעהן די ליידען פון אזא אומגליקליכען עמיגראנט. אין דער היים, אין שטעדטעל האט ער שוין אלעס פארקויפט און האט ניט צו וואס צוריקצופאהרען, און דא לאזט מען איהם ניט פאהרען קיין אמעריקא. דער סוף איז אז ער פארבלייבט אין ריגע, און מיר מוזען זארגען פאר איהם. קומען פאר אין פארלויף פון יאהר הונדערטער אזעלכע טראגישע פאלען, וואס פארורזאכען נויט און ליידען פאר א גרויסער צאל אידישע עמיגראנטען.

"איינע פון מיינע הויפט אויפגאבען בעת מיין באזוך אין אמעריקא איז טאקע געווען צו זוכען דא א מיטעל, ווי אזוי צו פארמיידען אזעלכע עמיגראנטען טראגעדיעס. איך בין געפאהרען קיין וואשינגטאן כדי זיך דארט צו באמיהען, אז די אמעריקאנער רעגירונג זאל ענדערען איהרע אינסטרוקציעס צום קאנסול אין ריגע. איך האב פארגעשלאגען, אז מען זאל ערשט דאמאלסט ארויסרופען דעם עמיגראנט צום קאנסול קיין ריגע, ווען מען וועט שוין זיין איינגאנצען זיכער, אז דער עמיגראנט וועט באלד קריגען זיין וויזע צו פאהרען קיין אמעריקא, אזוי, אז ער זאל ניט צוערשט אויספארקויפען זיינע האב-און-גוטס. און געבראכט ווערען צו פארצווייפלונג דורך אפזאגען איהם די וויזע.

"איך האב זיך געזעהן אין וואשינגטאן מיט די אידישע קאנגרעסלייט דיקשטיין און סאבאט, וועלכע זענען זעהר טעטיג אויף דעם געביט פון אימיגראציע. זיי האבען צוגעזאגט אויפצונעהמען די דאזיגע פראגע מיט די געהעריגע אמעריקאנער רעגירונגס-אינסטאנצען, און איך האף אז זיי וועלען טאן אלעס מעגליכעס כדי דאס צו דערגרייכען. יעדענפאלס האבען מיך די קאנגרעסלייט דיקשטיין און סאבאט געבעטען, אז איך זאל זיי פון ריגע לאזען וויסען פון יעדען פאל, ווען דער אמעריקאנער קאנסול וועט ניט-יושר'דיג באהאנדלען אידישע עמיגראנטען, און זיי וועלען עס דאן אויפנעהמען מיט דער וואשינגטאנער רעגירונג.

"אויב איך האב ערפילט די דאזיגע אויפגאבע, דאן בין איך צופרידען מיט מיין באזוך אין אמעריקא", האט דעפוטאט דר. דובין פארענדיגט.

("איטא").

צו אונזער ערשטער תלמוד תורה גראדואירונג

פון מ. צ. פראנק.

אין אונזער תלמוד תורה אזוי ווי אין יעדער מאדערנער תלמוד תורה אין דעם לאנד זענען פארטראטען דריי שטרעמונגען: איינער דער ארטאדאקסיש למודי-שער, איינער דער ציוניסטיש העברייאיסטישער, און דער דריטער דער ארטאדאקסיש פאלקסטימליכער, און אויב איהר ווילט, דער עם-הארצישער.

די ערשטע זוכט געבען די קינדער די טראדיציאנעלע אידישע למודים אין דעם טראדיציאנעלען גייסט און קימערט זיך זעהר ווייניג וועגען אזעלכע למודים ווי ליטעראטור אדער געשיכטע און וועגען איינפלאנצען אין די קינדער דעם גייסט פון אקטיוויטעט.

די צווייטע זוכט אויפצולעבען העברייאיש, אויפצולעבען ארץ ישראל און זוכט צו שאפען ביי די תלמידים א דראנג צו זיין שעפעריש און אקטיוו אין דעם אידישען לעבען פאר די אידעאלען. די דריטע שטרעמונג איז זעהר רוי און האט ניט קיין קלאהרען אויסדרוק. זי זוכט אבער איבערהויפט נאר צוויי זאכען: שנעל זאגען עברי און קענען שרייבען א אידישען בריעף.

די ערשטע שטרעמונג — דאס זענען געוועהנליך די בעלי בתים פון תלמוד תורה. די צווייטע — געוועהנליך פון די לעהרער, די דריטע געוועהנליך פון די עלטערן.

די וואס פארטרעטען די דריטע שטרעמונג קען מען לייכט צוציהען צו די צוויי אנדערע שטרעמונגען — ווייל קיינער איז דאך ניט קעגען דעם. אז זיינע קינדער זאלען קענען די מאדערנע העברייאישע ליטעראטור, אבער זוכען זוכען זיי זעהר ווייניג.

רעכענען זיך דארף מען ערנסט נאר מיט די ערשטע צוויי שטרעמונגען, ווייל נאר זיי זיינען ערנסט און מיינען ערנסט מיט דעם אידישען חינוך.

עס איז געווען א צייט אז די צוויי שטרעמונגען האבען צווישען זיך געקעמפט.

עס זענען נאך יעצט אויך פאראן פלעצער וואו די ארטאדאקסיש למודישע און די ציוניסטיש העברייאיסטישע שטרעמונגען באקעמפען איינע די אנדערע זעהר ביטער. אבער אין פיעלע פאלען האבען זיי זיך צוזאמענגעקומען ווייל זיי האבען איינגעזעהן אז זיי זענען אפהענגיג איינע אן דער אנדערער. אפילו אין ארץ ישראל וואו די ווייטסטע עקסטרעמען פון דעם אידישען לעבען זיינען פארטראטען און וואו יעדערע פון זיי האט א געלעגענהייט זיך אויסצודריקען אין לעבען מערקט זיך וואס ווייטער א גרעסערע דערנעהענטערונג צווישען די אויבענדערמאהנטע צוויי שטרעמונגען.

דא אין אמעריקא וואו מיר זענען אזוי ארים אין גייסטיגע בלוט, וואו דאס אידישע לעבען איז אזוי בלאס איז די פאראייניגונג א נויטווענדיגקייט.

אבער עס איז העכסט וויכטיג אז אזא מין פאראייניגונג זאל זיין נאטירליך און ארגאניש — און אויפריכטיג. אדער די צוויי שטרעמונגען זאלען זיך אזוי צוזאמענשמעלצען אז מען זאל ניט זעהן דעם אונטערשייד פון איינער ביז דער אנדערער אזוי ווי צוויי מעכטיגע שטראמען וואס באגעגענען זיך שטורמען א שטיקעל וועג און נאכדעם גיסען זיי זיך צוזאמען אין איין מעכטיגען גרויסארטיגען טייך; אדער יעדער שטראם דארף האבען זיין באשטימטען פלאץ.

די תלמוד תורה אין טאראנטא איז נאך צו יונג אז מען זאל קענען וועגען איהר זאגען באשטימט וואס פאר א פרצוף זי האט. אבער עס מערקט זיך ביי אונז א טענדענץ אז די צוויי שטרעמונגען זאלען זיך צוטיילען לויט די געשלעכטער: די אינגלאך לערנען גמרא און די מיידלאך לערנען ליטעראטור. ווייזט אויס אז אזוי וועט דאס זיין.

אין דער יעצטיגער גראדואירונג וועלכע איז די ערשטע זינט די תלמוד עקזיסטירט, גיבען מיר ארויס דיפלאמען צו פופצעהן מיידלאך און ניין אינגלאך. דער קלאס וועלכער דארף ענדיגען איבער א-יאהר האט פופצעהן אינגלאך און צוויי מיידלאך.

דער יעצטיגער איבערפלוס פון מיידלאך איז א צופאל. מיר האפען אבער אז דער איבערפלוס פון אינגלאך אין דעם נעקסטען קלאס איז אויך א צופאל. וועלען מיר ניט האבען קיין תלמידות וואס לערנען העכערע למודים וועלען מיר ניט האבען קיין אידישע מוטערס אין דער צוקונפט.

אונז יעצט זענען געקומען צו אונז מייסטענס מיט פיער יאהר צוריק ווען זיי זענען שוין אלט געווען פון צעהן ביז צוועלף יאהר. קיינער האט זיי ניט געצוואונגען צו לערנען אין תלמוד תורה און יעצט אז זיי לערנען שוין אין א בית ספר גבוה צווינגט זיי אודאי קיינער ניט.

אין דעם ערשטען יאהר האט זייער ערשטער לעהרער מר. בן ציון עמנואל באוויזען זיי צוציהען צום למוד און איינפלאנצען אין זיי א ליעבשאפט צו העברייאיש, און ווייל זיי זענען וואוילע מיידלאך געהען זיי אן אין דעמזעלבען גייסט, און לאמיר האפען אז זיי וועלען ביי אונז לאנג לערנען און זיין א ביישפיל פאר אנדערע אידישע מיידלאך אין טאראנטא.

די אינגלאך וואס גראדואירען לערנען שוין גמרא א שטיק צייט. מייסטע פון זיי זענען נאך ניט בר מצוה. מייסטע פון זיי האבען גארניט אדער זעהר ווייניג געקענט אז זיי זענען צו אונז געקומען. זיי לערנען און זיי האבען בדעה נאך צו לערנען. זיי זיינען ביי אונז ניט די ערשטע. ניט די פיאנערען אין גמרא. זיי האבען שוין פון וועמען צו נעהמען א ביישפיל. אבער יענע פריהערדיגע ישיבה תלמידים (מאנכע פון זיי לערנען נאך ביי אונז עד היום כאטש זיי האלטען שוין נאהענט צו קא-לעדזש) זענען צו אונז געקומען מיט קענטנישען און מיר האבען זיי ניט געקענט גראדואירען. די זענען אונזערע. איינגע האבען ביי אונז אנגעפאנגען אלף בית און זיי לערנען שוין גמרא אויף העברייאיש. אלס אונזערע אייגענע תלמידים זענען זיי די ערשטע. באלד קומען נאך פופצען וועלכע לערנען יעצט התחלת גמרא. די גראדואירונג איז די ערשטע. עס וועלען קומען נאך און נאך און אויב מיר וועלען ארבייטען געדולדיג און ריכטיג, וועלען מיר אין גיכען האבען א גראדואירונג פון מיידלאך וועלכע גראדואירען ביידע שולע און ישיבה.